

1716
Број 2.
www.djuni.rs

701. u III 141/4

22680

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПРОМЕТ, ЗАНАТ, ТРГОВИНУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излазиће сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 ф. на по године 1 ф. 50 н. на четири месеца 1 ф. — Дописи се шаљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад

ГРАНИЦА ЋЕ ДА СЕ ПОКОСИ.

ШТА ТРЕБА ДА СЕ РАДИ?

Рака је већ ископана, у коју хоће господари наши да саране границу нашу; мртвачки сандук лежи већем на носилама, још само треба да се сврши опело и Беч и Пешта да отпоју „вечнаја памјат.“

Мртвац, кога нам други сарањују наш је, али и ми кажемо као и „Панчевац“: ко је око за њим заплакало, оно испало. Нама ништа не сарањују него кошуљу нашу, кошуљу, која је пуна крви, и коју смо и сами требали одавна бацити; јер од те крви треба да нам чело гори, а не да се диже и поноси, јер смо је лили за туђе право, за туђу славу и господство.

Но ми се с тиме нерадујемо промени овој. Нама је све једно, а звао нам се господар Фриц или Иштван, кад сами своје газде не можемо да будемо, па с тога треба сада само да гледимо, да холујина, која хоће фирма ¹⁾ са куће да нам однесе, да нам и кућу не обори.

Не укидају нам они границу, што волу да нам тиме добра учине; јер да могу купили би зло на нас; не укидају је, што хоће да нас са другим светом изједначе; јер уче и проповедају, да ми нисмо као други свет, него је укидају што они знају, за што је укидају, да је то добро по нас, они би и нас звали да нам кажу за што, па да се с нама разговоре и договоре. Не — али листа се овог то не тиче, његов посао није да се са политиком бави, и ми смо ово напред само за то споменули, да ово што долази буде јасније: Ми узимамо, да је граница већ укинута, па питамо, шта ће онда бити? Онда ће, прво и прво, цена земљи и кући скочити а људи наши помаће се на лепу крајцару и продаваће своје добро. А ко ће то добро куповати? Они, који ће добити новаца и од горе и од доле, они који треба да заседну у села српска, као кост у грло, те да подаве име српско. Кад би запитали по Бачкој и Банату оне, што прекупише земље српске,

па би хтели истину рећи, чули би, да то није само вредноћа израдила, него и добри људи и боља господа. Ту су изматале касе од свакојаким имена а понајвише оне, које немају имена. Томе дакле треба ми већма да се одупремо него томе, што ћемо се другчије звати но до сада. Ту могу наше касе у помоћи бити. Ту треба да отвори руку Матица, ту треба да пружа „народни фонд.“ Спахијама и другим пропалицама, који се са три прста не крсте, нити имају наше крви у прсима, треба одмах, чим се сабор састане, да се јави, да за три месеца зајам врате. Ни су наше касе ту, да Серење и Лазаре ²⁾ богате. Не треба ми сами да волимо сав свет, кад нас нико не воли. Зар није Богу плакати, да ми спахијама туђим дајемо по сто и двадесет хиљада, за никаквих 5 процената, а они нам наше рођене новце дају за 15 и 20 процената. Чувајмо ми наше новце за наше људе, па кад дође време да Србин продаје земљу, нека је други Србин купује, а „Матица,“ и „народни фонд“ нека му на ту цел зајам даје. Други би извор биле касе црквене и општинске; за то за неко време, требало би се оканути и темпла и тороња, и школе и општинске куће, па збирати новац да се нађе у невољи; јер нашто је црква у коју нема ко да иде, да се Богу моли, нашто школа кад немаш кога да учин. Чувајмо да земља крајишка не пожели Србаља, као што су друмови у Србији пожелели Турака. Осим тога, што Срби треба да припреме новаца за промену, што долази, требало би, да општине добро се размисле и о утринама својим. Те утрине требало би у оним местима, де још има више Србаља у општини, поделити међу собом, ако има у туђинским рукама мање друге земље него у Србаља, а ако нема, онда би требало ако не све а оно што више на школу и цркву преписати. Сада, још док је граница, ишло би ово последње врло тешко; али кад је Чурушка општина у тителском округу могла добити „аузнамсвајзе“ ³⁾ допу-

¹⁾ реч латинска знак, име.

²⁾ реч немачка, с изузетком.

³⁾ спахије магарске.

штеће, да препише на школу и цркву 500 ланаца земље, могу и друге. Осим тога треба Срби да се угледа на Чивуте, па да један другом помажу. Упнимо се дакле, да течемо блага, па ако не стечемо, ми ћемо, кад нам требају, да купимо пријатеља.

ЈЕСУ ЛИ СВИ ЉУДИ ЈЕДНАКИ?

Нема дана, да не вичемо на сва уста: „Само слога Србина спасава“, без слоге нема слободе, и т. д. а овамо се сви врло мало бринемо, да уклонимо оно што највећма слози смета.

Ми ни смо слепи, али или не видимо или нећемо да видимо колика је грдна провала између паора и занатлије између трговца и господина. Свако хоће да је виши од другог, свако хоће да је други млађи од њега. Ту дакле у таком друштву, де је међу члановима толика неједнакост, не може бити слоге, и ко ради на томе да буде слоге, тај мора радити на томе да све изједначи. Ми смо себи тај посао узели.

И да не кажемо знамо, да нико неће помислити, да ми хоћемо, да радимо и пишемо о томе, да сви људи имају једнако велик нос, да сви имају једнако велике уши, да сви имају дугачке нокте, кратку косу, црне очи, беле бркове и т. д. него да хоћемо да пишемо о томе, дали сви људи имају једнака права и једнаке дужности — управо да ли има пред Богом и пред људма разлика каква између човека и човека?

Ми кажемо: нема и не треба да има; али, како је данас у свету, на жалост, морамо опет казати да има.

Разлика та јасно се види у шталежима¹⁾ Друго је данас краљ, друго спахија, друго солдат, друго свештеник, друго грађанин²⁾.

Ми дакле хоћемо да пишемо о шталежима данашњим и најпре ћемо почети отуд: како су постали шталежи.

Шталеже није Бог створио него људи.

Није Бог рекао овоме: Ти ћеш бити цар, за то се мораш родити с круном на глави и с циптром³⁾ у руци, а ти опет, ти ћеш бити солдат, за то ћете мати „мит сак унд пак“⁴⁾ донети на свет, па одмах да узмеш пушку, па

да је опалиш на онога, на кога ти онај у круни заповеди.

Не није тако. Него сви су људи једнако дошли на свет, па за то треба, да сви буду једнаки, и ако би било какве разлике, то да не буде друкчија него она, што је између црне и плаве косе, између црни и плави очију. Коса је коса само што је она плава а ова црна, па тако исто човек је човек само што онај оре земљу а овај чита књигу. Људи су дакле сви једнаки само су им послови различити.

Тако је било из почетка.

Није ту било царева, није ту било спахија, није ту било попова и солдати, него само људи раденици.

Али мало по мало. Људи, ко људи, заваде се, најпре двоица, после две фамилије, после два села и т. д. Дође до боја. У том боју учини један особито јунаштво и надјача непријатеља. Сви га онда уздижу и да га награде изаберу га за старешину. Тим га узвисе изнад себе и тако створе виши шталеж — шталеж племића, који се за то зове тако, што је племенита, лепа дела, починио. Данас га зову аристократија⁵⁾. Дакле у прва времена постаје је племић онај, који је какво добро народу учинио, па за то је он само дотле био нешто више од других докле је био ваљан, прохуљи ли се он, онда га спаце, па није ништа као и други, исто као што је данас фрајт и каплар само дотле господин, док је у служби, а после је ко и други паор.

У прва времена по томе нису давали немешаге ни на цео живот човечији, а камо ли да су прелазили са оца на сина и то је било право и поштено, јер кад би ко искао, да буде генерал само за то што је то, његов отац? био а он је хуља најгора, да ли би право било, да буде. Како би било, кад црква прогласи једнога за свеца, што је био мучен и убијен за веру, па да и сва његова родбина иште, да је за то држимо за свеца, а у њој има и лопова и убица и т. д.

Праве шталеже по томе није народ изумео, него њих је изумело свештенство.

(Продужиће се.)

Из историје.

КО СУ СРБИ?

Срби су Словени, грана народа, који се зове Словенски народ и у који се броје Руси, Чеси, Пољаци, Бугари, Словаци, Русини, и друга мања племена словенска. У стара времена звали су се сви Словени

¹⁾ Шталеж, то је врста људи, а те врсте деле се по послу, дакле има шталежа ратарска, то су сви који ору, сеју и копају; шталежа занатлијска, то су сви, који раде ма какав занат и т. д.

²⁾ Грађанин зове се сваки онај, који живи у граду или у вароши, па био он владика или циган.

³⁾ Реч грчка, значи у овој прилици, штап, што га кнезови носу, за знак да су они господари, као што владике носу штаке да се покаже, да су они пастори, а сав други свет, да је стадо.

⁴⁾ то је изрека немачка, значи: са читавим пртљагом.

⁵⁾ реч грчка, значи племство.

Срби. Шта значи та реч Срб, то' нико није кадар доказати, толико се само може рећи, да је то тако стара реч, као што је стара реч глава, нога, и да су се Срби морали тако звати још кад су дошли на свет. Ништа се дакле поуздано неможе о томе имену рећи, па тако једни нагађају, да се Срби тако зову што су српом жњели, други опет, који нас мрзе и који би желели да довека останемо то, што смо данас, кажу да име српско долази од латинске речи *сервус*, што значи слуга, роб, а има и таквих безобразника, који са псећи зуби хоће да извуку, да смо шуге били, па веле да име то долази од речи *свраб*.

Има их опет, који причају да су они Срби звали се тако, који су покрај воде и долина живели; а они, који су по горама живели, да су се звали Хрвати од речи старо словенске „хрбат“, која значи гора, брдо што би било исто као оно што се Црногорци зову Бр'ђани а Срби су као и они који у долини живе.

Али ако се незна шта значи реч Срб, зна се, шта значи Словен, и како смо и ми Словени, то бар да знамо за што се и тако зовемо.

Наши стари звали су сваког оног, који је знао с њима говорити Словен. Словен то је реч, која долази од речи слово, а слово то се друкчије каже говор. Који пак нису знали с њима говорити те су звали Немци, као да су неми, а то тако и јесте; јер, шта ми је вајде, што ко говори, кад ја не знам шта он говори, мени је онда све једно, као да је и нем.

Но било да се Срби за ово или за оно зову тако, тек нема данас тога, кога је мајка српска родила, да се са именом тим не поноси, и ко нам у то дирне боље да је у жеравицу дирно, боље му је и од ватре изгорети него да га рука српска мрви: Та био у Бечу, био у Лондону или Паризу — кад те запитају — ко си и рекути: Ти си ваљда Немац? одговори поносито — не нешто више. Ти си Француз? Још више, Ти си Енглеz? Више, више. Па шта си онда? — Ја сам — Србин.

Из географије¹⁾.

ОКРУГЛА ЈЕ — НИЈЕ, НЕГО ЈЕ НА ЧЕТИР ЋОШКА.

Дође кнез у школу да је, као старешина општински, надгледа. Ту затече учитеља како казује деци, да је земља округла. Кнез на то оћути; но, кад су деца пуштена из школе, па кнез и учитељ отишли и сели на клупу пред општинску кућу, онда ће кнез учитељу рећи:

¹⁾ Географија, реч грчка, склопљена је од две речи, од *геа*, што значи земља, и *графејн*, што значи писати, дакле географија то је наука која описује земљу каква је.

Море домине²⁾ знаш, ни сам тео, да те пред децом срамотим; али де би ти казао, да је земља округла; ја мислим да ми тебе за што друго плаћамо а не да којекакве будалаштине децу учим.

Учитељ. А да шта ти мислиш, кнеже, каква је земља!?

Кнез. Каква је! на четир ћошка, ето Лаза Будаков, што је био у катана³⁾, приповеда, да је он био с војском чак тамо де небо у земљу удара, па вели: седнемо ми, катане, на крај земље, спустимо ноге доле, па пљујемо у ништа. Да је земља оругла како би он могао спустити ноге доле.

Учитељ. Али ја не верујем томе Лази Будаковом.

Кнез. А ја опет не верујем твојим књигама.

Учитељ. Добро, и не треба нико ником да верује, него ако ти мени докажеш да је земља на четир ћошка онда ћу ја платити две олбе вина, а ако ја теби докажем онда ћеш ти толико платити.

Кнез. Ја теби, до душе, не могу доказати да је баш на четир ћошка, јер ја нисам био на тим ћошковицама; али да није округла ево доказа. Ти кажеш да је земља округла, дакле, да је као на прилику јаје или јабука, а ја гледим сваки дап како се на земљи на пет сати далеко пружила равница као мој длан, а мој длан није округлао.

Учитељ. Али земља није јаје, него је само округла као јаје или јабука и кад би тео да замислиш да је јабука, онда шта мислиш колика би морала бити та јабука. Ти си видео буре од акова, је ли да већ не изгледа тако округло као тана у пушци а шта мислиш какво је буре од хиљаду акова — буре од десет, сто хиљада акова, буре од милијон, десет милиона, сто милиона акова, буре као наша земља. Је ли што је веће буре да је све пљоснастије? па кад је тако велико као наша земља, помисли колика ту широка дуга треба, а знаш добро, да што је веће буре да је све правија дуга. Узми да је то парче земље, које можеш прећи за пет сахата, једна дуга у великом бурету, мислиш ли да би та дуга требала округлија да буде.

Кнез. Неби; али мени је то чудо како човек не може да види, да је округла?!

Учитељ. Ако и не можеш, да видиш, опет је за то она округла, јер шта и шта човек не види а опет га има. Земља је округла а није тако стрмо округла да се може видети. Као што си већ признао, да дуга у великом бурету не може бити округла, тако онда, док идеш по једној дузи, идеш по равници, па кад прећеш на другу дугу опет идеш по равници, па тако не можеш ни да опазиш кад си прешао преко једне дуге на другу и да идеш по округлој земљи. Возио си се толико пута на коли, па знаш кад легнеш у кола, па

²⁾ доминус, реч латинска, значи господин. Код нас Србаља каже се домин: натарошу и учитељу и то је мање него кад се каже чисто српски господин; у опште сву ситну господу зове наш народ домин, а то ови не радо слушају.

³⁾ катона, реч мадарска, значи коњаник.

се кола на тањиру окрену, како ома осетиш, да су се окренула и, кад погледаш доле, видиш, да су округао шестар направила; а кад кола издалека савијају онда је шестар све правији, што се издаље савија, и онај што лежи у коли не може ни да опази, да се савијају. Па још нешто да ти кажем. Ти знаш какав је сен у човека. Онакав какав је и човек. Па је си ли видео какав је сен од земље?

Кнез. Ко ће то још знати. Мој сен падне на земљу, па се ту види а де ће земљин сен пасти, да га видети можеш? У зраку га не можемо видети.

Учитељ. Али га можемо видети на месецу, и то онда кад помрча месец. Сунце онда стоји доле, земља стоји у среди а месец горе. Зраке од сунца ударе у земљу, па их земља заклони од месеца и тако сен од земље падне на месец. Тај сен је округао, дакле је и оно округло чиј је сен — округла је земља. Најпосле и ово да чујеш. Кад путујеш куд год ти најпре видиш кулу на цркви. То је с тога што је земља округла па оно што је ниже заклонила је земља.

Кнез. Но, твоје две олбе не фале; али још нешто ако ми одгоненеш, онда ћу одмах овде дати допети, не две, него четир холбе вина. Кажи ти мени, кад тако лепо умеш да доказујеш, да је земља округла, има ли и с оне стране земље жива света?

Учитељ. Има.

Кнез. Па како тај свет не падне доле са земље? Како то, они тамо ваљда на глави иду кад хоћеду да им је глава горе као код нас; они, што по реч ваљда навек чове?

Учитељ. То да ти докажем, морао би ти најпре доказати да се земља окреће, и још нешто, а ја мислим, да си за данас доста чуо. На моје две олбе вина допуни до 50 н. па купи детету твоје књигу: „Наша земља“, што се може добити у Панчеву у штампарији Јовановића и Павловића па смо рамирени.

Кнез. Бог да прости, тако ваља, али немој да забораваш, да ми на оно одговориш!

(Продужиће се.)

За чување и неговање народног здравља.

ШТА ТРЕБА РАДИТИ ДА СЕ ЧОВЕК ОД БАРУШТИНЕ НЕ ПОВОЛИ.

Како је вода још зимус велики део предела (Бачке и Баната) где наш свет живи, поплавила, то смо намерни коју рећи, шта се злог по здравље људско отуд излећи може, и како би се требало, и како се може наш народ владати, па да зло одклони ил бар што мањим учини.

Стајаћа вода обично се по неком времену уквари т. ј. усмради, особито, кад се излије на она поља, која су већ посејана а усев изникао, (као што је то ове године код нас случај); јер

свака биљка, која није од природе створена, да у великој и дуготрајној води живи, као: жито, трава и т. д. мора у њој угинути, па што топлија вода и зрак, што жешће и светлије сунце а то је у лето) у толико пре раствара се биљка т. ј. иструне. Трулеж биљке особито се убрза, кад је вода већ готово усанула, тако, да поред топле воде и жега и светлост сунца до њи допире. Исто тако и у мирно стојећој води трулеж напредује.

Вода се и у најладнијем добу времена (зими) испарава, а што већа врућина, у толико се више и испарава — прорачунали су, да дунав у дужини од 1 сата, лети, за 24 сата испари 5—10 милиона холби воде, — водене частице постану лакше од зрака, па се дигну у вис; ал уједно понесу са собом и неке врло мале частице од трулог биља, које су по здравље човечије одвећ шкодљиве, и тако плове обоје по мирном ваздуху на све стране, а на ветру тамо, куд он дува.

Што већа врућина, то се и пара са убитачним частицама све то више у зрак пење, а то је за здравље боље; ал с вечера, кад се сунце смирује, постане ваздух ладнији, пара тежа од зрака, и пада натраг к земљи, носећи са собом и отров, што га је подигла била, кад изјутра почне отопљавати, дижу се и пара и отров горе у зрак и тако то иде сваког јутра и вечера.

Жив човек мора дисати, т. ј. увлачити зрак у прси, ал при таким околностима увуче увуче он са чистим зраком и оне по здравље убитачне частице од трулог биља, које се у његовом телу и крви гомилају, док се толико не накупе, да болест проузроче, тим пре, што је и ваздух изјутра и с вечера због испарења воде влажнији, а с тим и ладнији, што већ само по себи може болест нанети.

Ветрови разносе те шкодљиве частице по свету, и размећу их тако, да се нигди немогу накупити у такој количини, да здрављу шкоде, дакле су у тој прилици ветрови нужни и за очување здравља благодетни, осим тога они поред топлоте сунчане много брже исушују воде и мочари, па што се пре какав предео исуши у толико мање трулежа, а с тим мање опасности за здравље, већ и по томе што и оно мало разнесу.

Болести, које се из баруштина и мочари излегу, јесу осим други: срдобоља, колера, врућица, шкрофле, а особито грозница обична, од које болести наш народ јако пати, и која је тако убитачна, (јер се обично у току времена и друге опасније болести из ње излегу,) да од 100 душа 5—10 на годину и то за 10 год. пре времена умру, дочим у здравим пределима тек од 200 један и за 10 година позније умире

У таквим опасностима, најбоље је средство : што пре воду испустити, и баруштине исушити. Још је добро око баруштина и по самим каљугама сунцокрет садити јер сунцокрет није јако влагу из земље и чисти ваздух, а од семена му се прави олај, те се тако има две добити. Лекари немогу нам ту много помоћи, они могу само по јављену бољетицу свлађивати, и показати нам, де је узрок нашег зла, пак онда до нас стоји, хоћемо л', можемо л', кад и како, да га одклонимо, а то један човек и није у стању, него држава и општине, којима треба да је понајпре стало до здравља и имаовине људске.

Коме је могуће најбоље, да се из тог предела уклони; али шта ћемо са толиким нашим општинама?

Њима препоручујемо : да у будуће зидају куће много узвишеније над земљом, него досад, далеко од воде, мочара и ђубрета, на узвишеном месту, а не у низи. Нека сваки избегава ладноћу и влагу, особито с јутра и вечера задржавање близу воде и бара. Нека се чува од велике ладовине, наиме кад је јака врућина. Нека сваки носи од вечера до јутра вунену и од фланера одећу до тела. Нека нико не спава у пољу, па још на голој земљи можда, а кад баш мора, нека се добро покрије, и пода се топло подастре а у близини ватру наложи. Нека се често купа, и нека једе снажна а притом лако сварљива јела и нека избегава сваку неумереност у јелу и пићу, особито зелено воће и хрђаву пијаћу воду.

Ако је вода и у кућу се увукла, то нека се прво оцеди благо и из куће и околине извуче, затим нека се ископа, и горња влажна земља изнесе, а новом сувом насипе и набије, коју са даскама цигљом, сламом и т. д. покриви ваља, зидове честим ложењем исушити, (наравно, да се за то време ту неноћива,) ако се не може баш сва вода из околине кућа оточити, добро је, да се у њу набаца доста камења, шлуњака ил најбоље песка. —

За привреду.

„ЗАДРУГА ЗА МЕЃУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ.“

Познато је сваком, који је тражио из касе какве новаца у зајам, колико ту времена треба, док до њих дође, али човеку више пута треба најдаље за два за три дана неколико форината, само, па ако их за то време не добије, онда му није поможено после.

Колко се пута деси, да човек може данас једну ствар по мале новце купити а после десет дана је не можеш добити, да десет пута

толико платиш. Колико пута опет треба ратару десет двадесет форината, а њему се рана измакла, па нема ништа ситније за продају, те мора сироме ранитеља свога из плуга да испрегне и да га прода, пошто онај хоће, који купује. Па не неколико пута, него баш навек, мора наш човек, што са раном ради, баш у оно доба, кад је рана најјефтинија, да је продаје, да цару порцију плати. Колико пута опет занатлији треба два три форинта само, па да заслужи на њима толико исто, а он их нема па седи бадава. Зар је, на прилику, једанпут било, да човек дође чизмару, који је иначе врло вешт занатлија, па хоће да наручи чизме код њега, а овај га одбије за то, што нема у кући ни толико, да може купити коже за једне чизме. — Помислимо само како је човеку, који једва чека, да до крајцаре дође; јер можда је то већ друга недеља како му деца нису метла кашику у уста, а он сироме, још се мора да прави важан, те казује оном што наручује, да има доста друга посла. Није то ништа ни ново ни чудно, да раденик заиђе од немила до недрага, па моли коју крајцару у зајам, па кад му сви окрену леђа, да зажмури, па или шта украде или ако је тврђа поштења, сам себи дође главе. Непостаје човек сам лопов и убица, него га свет прави. Кад би побележили колико је по апсанама људи, који са невоље у затвор доспеше, онда би видели, да ни пети, није тамо другог чега ради, и царевина би паметније радила, да их је сачувала од зла, него што прави апсане, да их чува, да не побегну, онда, кад су већ зло урадили. Али не сама царевина него и људи други, и то баш себе ради, треба, да гледе, како би се сиротињи у невољи помогло; јер шта вреди једном човеку, кад је он сам у селу имућан а читаво село гола сиротиња. Не мора ли он навек стрепити, да ће невоља његове суседе натерати, да пруже прсте своје на имање његово. Не праве се оне велике касе гвоздене због лопова, него због сиротиње. Да није сиротиње не би ни лопова било, или баш ако би и онда таквих се хуља нашло прво би их много мање било а друго на њих би мотриле толике очи, и нико га неби крио, само због тога, што се боји, да и њега може сутра невоља натерати да краде. С тога су људи који даље од свога носа гледе, који мало више мисле, увидели од куда зло долази и почели су од туда да га лече. Они су се постарали, да даду сиротињи прилике да може коју крајцару заштедити и у невољи брзе помоћи наћи. Та је прилика, „у задрузи за међусобно помагање и штедњу“ и о тој задрузи ћемо у другом броју коју више да речемо.

(Како треба чувати винограде од мрза ладноће.) Туже нам се са више страна, да се боје да ладноћа садања не донесе мраз, па веле, да је и без мрза ластар пожутио, да ће бело грозђе којикако прекужити али да црно може зло проћи, јер кад цвета онда ће да опадне. Против мрза помаже само бунда, па тако док је чокот загрнут мраз му не шкоди, али кад дође време да се чокот одгрне па после тога мрза буде онде је врло тешко лозу сачувати. Стаклену башту не може нико за виноград правити, него има нешто, што би се могло пробати у Бачкој и Банату па и у Срему, бар у оним виноградима што су близу око села, а то је, да се на сваком ћошку виноградском и де су велики виногради и по етазама припреми ђубрета, па да се то ђубре запали кад време застуди. У Банату има места де су најмили човека, да пази на време, па чим осети да време на мраз удара, а он било у по дана, било у по ноћи, трчи у село, управо у цркву, па онде држи за уже, и онда сви као на ватру јуре сваки у свој виноград и пале ђубре, те, које ватра, које дим, па мраз поплаше. Овом приликом молимо кога вешта брата из Баната а особито из Црвене цркве, да нам о том поступку што више допише. Уједно имамо и то да додамо, да зима садања долази од ладних ветрова са севера који су ладни е тога, што прелазе преко снежаних гора, и да споро топлота долази од силни вода, што су се по Бачкој и Банату разлиле, јер вода се много брже од земље топлоту испушта.

Још имамо да напоменемо, да у Француској има некакав катраи, који пале, да растерају мраз. Други ће мо пут о томе више шта казати.

За промет трговину и занат.

КАКО СЕ ПРАВИ МОЛБЕНИЦА КАД СЕ ЗАЈАМ ТРАЖИ.

У прошлом броју рекли смо: шта треба радити кад се зајам тражи, сад ћемо то још овим да допунимо. Осим судске процене, коју треба да начини судија срески са људма, што су одређени да процењују имања у срезу или општини, а има случајева, де је доста, да је и бележник са сеоски проценитељи начини — нужна је још и молбеница, којом се зајам иште. Ту молбеницу може свако написати и тако уштедити себи једну или два форинта, и ево како:

Нека савије табак артије уздуж преко поле, па ево нека напише горе: (ако од народног фонда у иште), Славној управи српских народних фондова у Карловци. (Ако од Матице иште,) Славном „управљајућем одбору Матице српске у Новоме Саду“. (Ако од Бачке банке иште,) Славном управљајућем одбору „Прве бачке трговачке и обртне банке“ у Новом Саду. (Ако иште од какве шпаркасе) Славном управљајућем одбору штедионице у — (Ако се иште од општине сиротинске касе и т. д.) Славној управи ове или оне касе.

На среди с поља, треба да дође име и презиме оног који иште, а за једну шаку ниже нека дође: „моли — ф. н. у зајам.“ Унутри на среди треба написати: Славна управо! После на десној половини ово:

На основу под (А, Б, В, већ колико буде)

приложених докумената¹⁾ молим — форинта у зајам, и допуштам да се исти на поднесеној хипотеци²⁾ на прво или друго и т. д. место) интабулише.

У—

долази подпис.

На прво место може се само онда интабулисати, ако на залози, коју човек даје, нема никаква дуга уписана, ако има онда се може на друго, треће и т. д. место интабулисати. Између првог и другог места врло је велика разлика, јер кад дође до продаје, онда се наплати најпре онај што је на првом месту уписан, па другима шта остане. За то треба очи добро отворити, кад се даје коме новац у зајам, де није доста, да дужник каже: ево ја ћу ти дати, да на моје имање дуг интабулишеш; него треба најпре видети, шта вреди имање и имали друга интабулисана дуга. Касе обично дају полак или две трећине оног што вреди имање, ако могу бити на прво место уписане, и тако бива често, да један поверитељ уступи каси да она буде пред њим и то се зове дати приоритет, првенство.

У Н. САДУ 1. маја 1871. Трговина и промет наши производа најне раније. Прошасте недеље било је јаког довоза почем су усеви по изгледу добри а маоци радо продају, па макар да с горњи нијаца неповолне цене то јест јефтине долазе и готово никаквог промета нејављају, то ипак купци све што дође купу само по нижој цени.

Жито чисто прво 83 цол. цента ф. 4.80 до 4.90 н.

Жито чисто другог квалитета 82 фун. тешко цол. цента ф. 4.60—4.70 н.

Кукуруз прима цол. цента 2.80 н.

Кукуруз мало лошији цол. цента ф. 2.50—2.60 н.

Зоби бечка цента 3 ф. 90 до 4 ф.

Јечам ваган домерено 70 ф. 2 ф.

Вина сремска бела на аустрински аков циментирано ф. 5—5.50 н.

Маст свинска чиста 32 ф. 50 н. а маст ваљана (герирт) — 33.50 бечка цента буре бадава.

У ПЕШТИ. За усеве јавља се из страних земаља, да свуда добро стоје. Мисли се да ће рана скочити кад се сврши рат у Француској, али у Русији и Америци има доста старе ране, те може лако остати по старом. Цена преко недеље мења се у 10 до 20 новчића, у форинте нити скаче нити онада, те по томе важи и за ову недељу онај пређашњи извештај.

Вуна је продавана по 105—106 ф. Дебели свињи, фунта по 26—29 н. Берлин узима свиње из Русије па нема изгледа да ће скочити. Ренице продавана је кибла по 15 ф. до 15 ф. 50 н. свињска маст на месту 35 ф. 25 н. на три месеца наручина 34. Славина до 30 ф. 50. Восак до 107 цента. Шишарке до 18 ф. 50. Мувар од 5 ф. до 7 ф. Кожа телећа до 130 ф. кожа овчија до 148 ф. цента. Уређена кожа на фунте од 110 до 115 краља кожа 11 до 13 фун. по 165 ф. питлинг до 180 ф. цента, телећа кожа до 265 ф. цента.

КУРЗ ОД 30. АПРИЛА.

Сребро	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122.60
Дукати	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.93

¹⁾ реч латинска, значи доказ, исправа, артије, листине.

²⁾ реч грчка, значи залого.

ПОДЛИСТАК.

ЧУДАН СЛЕПАЦ.

Приповетка за народ.

(Друго писмо.)

Мили побро!

Писао сам ти у пређашњем писму о неком чудноватом слепцу, на вашару а ни сам ти казао, ни како сам дошао на вашар. Дошао сам на коли са мојим чика Гавром. Као што знаш, од мога села до Жабља нема ни да две луле попушиш, и опет смо се кренули од куће чим је свитати почело. Чика Гавра нема ни каква друга посла на вашару, него да купи стрини мотовило; али сав свет иде за лада на вашар, па морамо и ми. Него баш волим, што смо поранили, то ти је брате дивота погледати, како толики свет иде мирно у реду, кола за коли, као да иду царски „ворвизи“¹⁾ а не Шајкаши²⁾.

Али већ на капији, куд се у Жабља улази, почиње вашар. Колико је год широк друм, загушила су га кола. Два солдата стоје с пушкама пред њима а један човек заишао од кола до кола, па даје цедуље за 10 новчића. Сад први рут чух, да је то арендатор од вашара и да се плаћа на кола и марву, што стоје на вашару.

Кад смо на вашар стигли, кола оставимо на детету, што је чувало комшинска кола, а ми пођемо да пазаримо. Писмо се одмакли две три корачи, а већ је ту шатра бирташева. У шатри је пуно натучено. Све један нуз другог.

Као оно гомила чворака кад око светог Илије поседа на дуд, па се од њих читав дуд црни, скоро не видиш ни гране ни листа, тако се овде не види ни клуне ни астала.

Пред шатром крће гвоздењак пун дебела овнујска меса, а око њега накупило се неколико чобана, те се са бирташицом погађају, колико треба онако ђутуре, да јој се плати, па да се човек наклопи на гвоздењак, па да једе док може мццати вилицама.

— Синко! реће ми чика Гавра, добро би било, да се и ми најпре мало прихватимо, па онда да пазаримо.

— Неће ваљати тако, одговорим му ја, боље ће бити, да најпре свршимо посао, па онда на тенани да ручамо.

— Аја, то нејде синко! Није ни мој дед гладан радио, већу ни ја, ето зар не видиш,

сав свет сео па фруштукује³⁾, ено гле ту је Пера Долин, па ено ти Гиге Бећарева ено Кузме Пропаличина. Он то говори, а браћа га опазеше.

— Хеј, зар ти нећеш на јутрење у малу цркву⁴⁾ шта је то с тобом, од кад си се ти понео од ракије.

— Није друкчије, морамо сврнути, каза ми чика Гавра.

И морадосмо сврнути. Ја нисам могао ништа јести; било ми је врло рано, а пити ни толико. Седео сам само, да дочекам чика Гавру, али, попи се један сатљик ракије, попи други па и трећи Најуре је свако за себе плаћа а после се удари у ревену, па једаред један плаћа, а сви пију, други ред други па тако једнако. Сунце је већ у велико одскочило; али сад тек чика хоће да кошта вино. Мени је већ било додијало, и хтео сам да идем, али чика Гавра мето ме у среду између њега и Кузме Пропаличина, па ни маћи. Седео сам дакле и хвалио сам Бога, што ме још не терају, да и ја пијем. Седећи тако мислио сам о томе, како се наши људи пићем убијају, како лудо пропадају, па са мале пропасти пређе ми мисао на велику погибију нашу, оде на крваво поље косовско — и као да чујем, како царе Лазо љуто куне. Србе: „Ко не дође на бој на Косово;“ али не као да чујем него баш заиста чујем, али то не говори Царе Лазо, него пева неко, пева глас женски, девојачки, пева, али тако умиљато, да хоће санак, да те ухвати, тако жалостиво, да ти сузе теку, тако бедно, да од голема јада не знаш шта би друго, него да сам себе ухватиш за косе, па да се чупаш докле је једне на глави, што смо тако несрећни, тако не ваљали; пева најуре, како је кнез Лаза проклињао љуто:

Ко не дође на бој на Косово,

Од руке му ништа не родило,

Ни у пољу белица шеница,

Ни у брду винова лозица,

Рђом капо док му је колена,

па онда пева како и покрај те страшне клетве проклети

¹⁾ Реч немачка, право се каже фриштикен, то је до-ручковати, али рано.

²⁾ Наши људи зову крчму мала црква, јер сваки дан иду да се клањају вину и ракији, па још будале теше се, да је то боље него у божију цркву ићи; јер, веле вино кад одузме намет оно онег врати а Бог, кад одузме, он никад не враћа, а ми онег велимо: Бог никад ником није одузео намет, него вино и ракија сваки дан мало по мало одузимају, па кад је тако сву одузму а ми онда бацамо кривицу на Бога и то онајвише с тога чинимо, што Бога не видимо а себе ви-нимо, па, кад би себе кривили, могли би одмах по себи, а овако кривимо неког, ком не можемо ни-шта учинити, само да не дирамо оног, коме мо-жемо.

³⁾ Реч немачка, право је фурвезер, то су они вој-ници што вуку на коли војничку опрему.

⁴⁾ Шајкаши се зову људи, што живе у округу ти-телском. Они се тако зову због Шајака на ко-јима су до 1852 године цара служили.

Вук издаде честитога кнеза
Издаде га, издадо га лето.

Сви смо уђутали. Бирташ понео у руци три холбе вина, па кад је чуо глас певачев, а он заборавио куда је пошао, па стао на сред шатре; пијанице жедне спустиле нуз себе песнице, што су их дигле биле, да лунају о астал, журећи бирташа да донаша вино, а ја — ја, ја не знам казати ни шта сам ја радио, толико се само сећам, да сам повикао: Мили Боже каква ли је сила у песми народној, сећам се да сам астал прескочио и потрчао тамо од куда је глас долазио. Но већ је доцкан било. Света се око певачице толико накупило, да се није могла видети, и ја сам стао, па чекао, док се свет разиђе, да даривам уста, из којих така сласт лије. Можда би то и дочекао: али баш кад се свет мало разилазити почео, удари капетан⁵⁾ Жабаљски од некуд на коли. Свет се није могао уједаред разбећи, а капетан је терао коње, као да је он сам на вашару и тако руда дохвати једног момка, и стровали га доле. Кочијаш застави коње, да га бар не прегазе, а капетан зграби му камчију из руку, те најпре по коњи а после по кочијашу: Терај, зар сам му ја крив што нема и на леђи очи; кад оро лети, врапци у недоглед беже; кад је црв, што гмиже испред мојих ногу.

Ух брате! то кад сам видео, ја сам обневидео, и, веруј ми, сам Бог ме је сачувао; јер кад сам ја зграбио маљ, чим су коље у земљу ударали, капетан је већ далеко одмакао.

У томе нестане и певачице, па и ја морам се манути даљег писања, јер ми крв и ватра у главу ударе, чим на то помислим. Кад мало ладнији будем, продужићу даље.

(Продужиће се).

Шта бива у нашем и туђем свету.

Сабор хрватски неће се састати на оно време, када је први пут заказано него тек 3. јула. Садашњи бан није још све удео, да више његових људи на сабору буде, па је продужио рок, да се боље припреми; али као да му неће помоћи домишљање; јер изгледа да ће она страна, која држи уз народ, на сабору јача бити од стране банове, и онда држ се бране за врбове гране; ни ти ни твоје пришипетље неће се скрасити на месту своме.

У Черевиху састају се данас бирачи среза илочног на договор, кога да бирају за посланика на сабор. Надамо се да нико неће хтети да на њему остане клетва, и да ће доћи на време на рочиште, да после не

⁵⁾ Реч талијанска значи поглавар а у војсци сатник, стотник, што на 100 момака заповеда.

жали као Бановић Страхиња, који је доцкан дошао на Косово.

На мађарском сабору допустили су да се сме Милетих извести на суд због тога, што је у његовим пописима „Застави“ писано, да ако Мађари други крај не окрену, да ће се Срби и Словени радовати, да пронаде ова царевина. Било је, до душе Мађара који рекоше, да је све то тако, као што се у „Застави“ пише и да они држе, да се ова царевина мора распасти; јер куд ће кап доу море. — Немци, који су данас у Аустрији, сјединити се са другим Немцима и још тај који то рече, вели: да Бог да; али опет докопаше, да се Милетих изда суду.

Ово се дана бави у Бечу Мандић, де је одазван ради потврђења саборских закључака.

У Паризу се бију још једнако и неће се умирити док се Немци не умешају. Немци имају још много своје војске у Француској; они је држе тамо докле, док Французи не плате глобу и док се не потнише, шта је Француско а шта је Немачко. Како се гласа Французи неће да изврше све оно што Немци пишту. У вароши Немачкој и Франкфурту било је погодбе о томе, али нису се сложили, те лако може доћи на ново до окршаја међу Француском и Немачком.

Румунски кнез путује по Молдавској и веле, народ га врло лепо дочекује. Од куд то уједаред?!

РАЗЛИЧНОСТИ.

(У Паризу) праве силне лутбалоне¹⁾ да на њима лете у Белгију²⁾ кад се Париз узмора предати.

(Чувени Омер паша), крвник наш, умро је. Он је родом из горње крајине. Био је Србин и звао се Латас.

(Власт је забранила) да се из Немачке Швајцарске и Руске Пољске увозе прљаве кошуље и старе хаљине, јер се може у њима пренети куга и друге болести, које после рата долазе.

(Што не знаш добро, питај друге.) У Дебрецину, донесе један човек трговцу 20 дуката, но кад тамо дукати нису златни, и тако сирмаку томе пропадну 200 фор. што је за њих дао. Наши људи, кад год више шта пазаре треба да оду општинској кући или трговцу, па пред њим нека приме новце, а на дукате нека никад не брзају јер ретко ко данас дукат даје, ако те не мисли преварити ма у цени.

(Тужба хонведска). Официри се хонведски туже, да кад су сада у мају ванцирали (пошли напред) да је ту само на непријатељство се гледало, а не ко је ваљан и заслужан.

(Зашто се Шваба радује рацким сватовима.) Комшија Рац, рече Шваба Србину, ја чујем, ти жениш твој син.

(Србин.) А шта се то тебе тиче Швабо, ваљда хоћеш, да ми будеш кум.

(Шваба.) „Тумхајт“ (лудорија), очем да купиш твоја земља.

(Колко вреди Спасовска киша?) Питао капетан свога форишицу кад су оно Шајкаши у Венецији били, Море Лазо, шта мислиш, пошто би била Венеција? Бог ме, вреди колко једна спасовска киша.

¹⁾ лопта која по зраку лети.

²⁾ земља што унире у Француску.

